



Ми навмисно акцентували увагу на крайніх позиціях. Студентська рада інституту має немало здобутків, вона все більше набуває рис дійсного органу самоорганізації і самореалізації студентської молоді. Якщо мають місце прояви незадоволення її діяльністю, то це стосується тільки надмірної, деколи, опіки з боку ректорату. Молодь прагне до самостійності і розраховує на довіру, добру пораду, розуміння, і ні в якому разі не сприймає все те, що блокує її ініціативу і самоврядність.

Підсумуємо. Загальний фон студентського сприйняття змісту навчально-виховної роботи в інституті не надає підстав для надмірного оптимізму. Цей достатньо стриманий оптимізм обумовлений, на нашу думку, не стільки і не тільки недоліками в нашій роботі (інститут має безперечні здобутки, які визначають його позитивний імідж), скільки тим, що:

1. Можливість сформулювати свою позицію, своє бачення проблем внутрішньовузівського життя надана студентам вперше, а тому вони максимально використали цю можливість для того, аби висловитися про “наболіле”, щоб визначити слабкі місця в нашій роботі, оскільки позитивні надбання є очевидні і не потребують зосередження на них особливої уваги.

2. Студентство не байдуже до змісту і організації навчально-виховного процесу, воно бажає зробити свій внесок в пошук більш досконалих форм і методів цієї роботи, звернувши увагу на недопрацювання, а може й окремі прогалини в цій діяльності.

Автор даної статті усвідомлює, що деякі оцінки і судження, детерміновані змістом студентських відповідей на запропоновані питання, не можуть претендувати на виключність, як і те, що їх не потрібно сприймати як істину в останній інстанції. Разом з тим ми переконані: сприйняття навчально-виховного процесу саме через призму колективного бачення студентської молоді заслуговує на увагу.

¹ Карпец И.И. Дело, которому мы служим (размышления юриста). – М., 1989. – С. 162.

*Виговський Л.А.,
доцент кафедри філософії та політології,
кандидат філософських наук,
Хмельницького інституту регіонального
управління та права, доцент*

*Вальчук А.М.,
старший викладач кафедри філософії та
політології, Хмельницького інституту
регіонального управління та права,
кандидат філософських наук*

СПЕЦИФІКА ВИКЛАДАННЯ КУРСУ “РЕЛІГІЄЗНАВСТВО” ДЛЯ СТУДЕНТІВ – ЮРИСТІВ

Необхідність вивчення курсу “релігієзнавство” сьогодні усвідомлена на всіх рівнях. Багаторічна практика ігнорування релігійного фактору в умовах радянського періоду викликала неадекватні процеси в суспільній свідомості. Бажання виправити таке становище сприяло включенню в навчальний план такої дисципліни, як релігієзнавство. Але, на жаль, часто це нагадує практику чергової кампанії. В першу чергу це пояснюється його реалізацією в рамках існуючих навчально-методичних структур і виховних стереотипів, що зазвичай нагадує курс наукового атеїзму. Тому є сенс створення спеціальних релігієзнавчих кафедр, котрі б повною мірою несли відповідальність за світоглядну і культурну підготовку майбутніх спеціалістів.



Адже до нині, як правило, курс релігієзнавства викладається на кафедрах соціально-політичного циклу. В плані його викладання є серйозні проблеми, зумовлені зниженням загально-культурного рівня суспільства та низькою якістю освітнього рівня.

Як переконливо свідчать соціологічні дослідження, проведені в Хмельницькому інституті регіонального управління та права, збільшилися нігілістичні тенденції в соціально-орієнтованих відносинах між людьми, значно зменшився вплив народних традицій на формування світогляду, особливо серед молоді. Одну з провідних ролей у сенсовизначальній позиції людини відіграє релігія як соціальний чинник.

На сучасному етапі розбудови правової держави загострюється необхідність різносторонньої підготовки фахівців з юридичної спеціальності. Враховуючи проблемний характер теперішнього українського релігійного життя, виникає потреба у релігієзнавчій обізнаності спеціалістів. Через низку спірних моментів в міжконфесійних відносинах, які часто виводяться в сферу юридичного регулювання, релігієзнавча освіта стає конче необхідною для працівників юстиції та правоохоронних органів.

Недостатня увага вивченню курсу релігієзнавства не дозволяє майбутнім фахівцям, особливо гуманітарної сфери, адекватно застосовувати набуті знання в своїй професійній діяльності. Про такі тенденції, зокрема у вищих навчальних закладах, на жаль, вже можна говорити. З метою спрощення навчального процесу часто проводиться скорочення годин для вивчення релігієзнавства. Цю дисципліну незаслужено виводять за рамки навчального процесу на заочних відділеннях. Тому майбутні юристи втрачають можливість більш професійно виступати в державно-церковних відносинах, що не додає авторитету самій державі. Через незнання релігійних особливостей міжконфесійних суперечностей, такий спеціаліст не зможе вірно оцінювати ситуацію при наявності конфліктів між релігійними громадами та організаціями. В Україні, на жаль, майже немає фахівців-юристів з канонічного права, що не дозволяє краще використовувати повноваження, покладені на нього державою.

В сучасному українському правовому полі триває процес усталення та вираженого ставлення до державно-церковних відносин. Безумовно, юридичні працівники включені в нього, що збільшує актуалізацію саме релігієзнавчої освіти для них.

Для підготовки спеціаліста-юриста потрібно враховувати два суттєвих моменти в навчальних планах. Це потреба у відведенні значного місця для загальної гуманітарної підготовки, що дозволить йому виступати не тільки пасивним спостерігачем чи простим виконавцем соціально-політичних замовлень. Він як фахівець, і як високоосвічена людина повинен стати активним учасником суспільного життя, брати участь в регулюванні та вирішенні соціально-значимих феноменів та проблем.

Як показує досвід останнього десятиліття, процес трансформації духовності нашого народу не є прямолінійним та стабільним у своїх проявах. Дуже часто він породжує певні негативні тенденції та девіації у соціальному аспекті. Найбільше це стосується проблематичності у відносинах між гуманітарною сферою та матеріальною базою суспільного життя, що може виражатись у вигляді культурних криз. Треба констатувати факт певного зниження ролі фундаментальних дисциплін гуманітарного спрямування у навчальному процесі вищої школи. Такі тенденції можуть призвести до загострення та поглиблення гуманітарної кризи в сучасному українському суспільстві. Виведення за рамки аудиторних занять значної частини навчальних годин з гуманітарних дисциплін є загрозливим явищем у вітчизняній вищій освіті.

Другим, не менш серйозним моментом є практика викладання релігієзнавства. Часто спостерігається практика читання курсу релігієзнавства далекими від цього людьми. Турбує також залучення релігійних служителів до навчального процесу, що є не тільки порушенням законодавства, але й може призвести до розпалювання міжрелігійних чвар.



Окремо треба відмітити той факт, що через значне зменшення кількості відведених навчальних, а особливо аудиторних, годин знижується якість отриманих знань. Все багатоманіття релігійного життя людства, його характерні риси та специфіку, соціальні функції самої релігії в сучасному високотехнологічному, інформаційному суспільстві неможливо висвітлити, а тим паче пояснити за відведену кількість часу, який нараховує лічені десятки годин всього. Як свідчить інформація про світові тенденції розвитку, яка часто подається в ЗМІ різних рівнів та регіонів планети, зараз розпочався швидкий, навіть революційний розвиток в релігійній сфері людського життя. Релігія тісно вплітається не тільки в етико-філософську проблематику, але й все більше виражає себе в політичному, економічному, правовому, військовому секторах всепланетного процесу. Через бурхливі глобалістичні рухи роль релігії часто виступає провідною в багатьох процесах.

Якщо раніше ми говорили про переможний наступ атеїзму, то тепер ці тенденції дещо не актуалізуються, навпаки зростає релігійний, а радше клерикальний вплив на всі сфери людського життя. Зростає кількість тих, хто вважає себе прихильником якої-небудь релігійної концепції, проходить кількісне збільшення віруючих, особливо на пострадянських теренах. Перебуваючи під значним релігійним впливом, віруючий живе не тільки згідно нормативно зафіксованих вимог до соціального співжиття. Намагаючись жити також і за релігійними нормами та канонами, віруючий часто вступає у неврегульовані або навіть безпрецедентні стосунки як з окремими людьми, так і з суспільством загалом. І тут роль релігієзнавства в підготовці фахівців-юристів є досить значною.

Майбутній юрист повинен захищати і допомагати не просто абстрактному громадянину, а часто віруючому громадянину. Без достатніх знань він не зможе це робити кваліфіковано та професійно. Можуть навіть бути протилежні наслідки його фахової діяльності. Часто правова система врегулювання державно-церковних відносин не встигає у своїй еволюції за швидкими темпами розвитку релігійного життя суспільства. В цьому ще одна проблема для юристів і тут доцільно не просто кількісно збільшити навчальний час для вивчення такої дисципліни, як релігієзнавство. Напевно вже виникло питання про необхідність введення спецкурсів з релігієзнавчих студій та досліджень найактуальніших проблем, які дотичні до релігійного фактору. Зокрема доцільно було б розширити обсяг, а часом просто ввести додаткові теми з проблем свободи совісті. Спецкурси з питань законодавчого регулювання, як українського, так і зарубіжного, проблем свободи совісті та віросповідань мають стати додатковим джерелом фахового всеобучу спеціалістів-гуманітаріїв, а для майбутніх юристів такі спецкурси повинні бути обов'язковими. Доцільним було б введення курсу, хоча б факультативно, канонічного права, що допоможе в подальшому краще врегульовувати різноманітні суперечки релігійного типу.

Фахівцям з питань гуманітарної політики, управлінням, юристам конче необхідно проходити підвищення кваліфікації з питань державно-церковних, міжконфесійних та етно-релігійних відносин, особливо якщо вони стосуються різних сторін життя нашого народу. Ця сфера відносин не просто актуалізується, а й навіть виступає як соціально впливовий, суспільно революційний, а часом і єдиний визначальний чинник розвитку української держави. Тому бодай часткове ігнорування в навчальному процесі, особливо у вищій школі, релігієзнавства може призвести до небажаних наслідків в майбутньому через непрофесійну діяльність юристів – сьогоденних студентів.

Напевно вже виникла потреба в спеціальній державній програмі по вивченню релігієзнавства у вищих навчальних закладах нашої держави. Це повинно стосуватись не тільки кількісної корекції в сторону збільшення годин для вивчення курсу, але й якісних змін у самих навчальних програмах, що перетворить викладання закамурфльованого “наукового атеїзму” у освоєння студентами сучасної релігієзнавчої науки.